N°. 167. **DE GRONDWET.** 185

VERSCHIJNT
[illegible]gen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . *f* 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . „ 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.

WOENSDAG 7 DECEMBER.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.

Brieven **franco** aan het Bureau **De Grondwet**.
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . *f* 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . . . „ 5.00.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen, per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement *f* 60, Ned. Cour.

Ontwerp van Wet tot regeling van het Armbestuur.

Wij WILLEM III, enz.

Allen, enz.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat art. 195 der Grondwet vordert, dat het armbestuur door de Wet worde geregeld,

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EERSTE HOOFDSTUK. *Van het armbestuur.*

EERSTE AFDEELING. *Van instellingen van weldadigheid, hare oprigting en reglementen.*

Art. 1. Instellingen van weldadigheid, in den zin dezer wet, zijn die, welke armenverzorging, in of buiten gestichten, uitsluitend ten doel hebben.

Instellingen uitsluitend bestemd tot het voorkomen van armoede, worden door deze wet niet beheerscht.

Art. 2. De wet onderscheidt: *a.* Staats-, provinciale of gemeente-instellingen, door de burgerlijke overheid geregeld en van harentwege bestuurd; *b.* instellingen eener kerkelijke gemeente, bestemd voor de armen eener bepaalde godsdienstige gezindte, en van wege die kerkelijke gemeente geregeld en bestuurd; *c.* instellingen door bijzondere personen of door bijzondere, niet-kerkelijke, vereenigingen geregeld en bestuurd; *d.* instellingen van gemengden aard, in welker regeling of bestuur door de burgerlijke overheid en van wege eene kerkelijke gemeente of door bijzondere personen of bijzondere, niet-kerkelijke, vereenigingen gezamenlijk wordt voorzien.

Art. 3. Van alle in de gemeente aanwezige instellingen van weldadigheid wordt, naar de onderscheidingen bij art. 2 vermeld, door de zorg van het gemeentebestuur, eene lijst opgemaakt en bijgehouden.

Art. 4. De reglementen der gemeente-instellingen, vermeld onder lit. *a* van art. 2, worden, binnen eenen door Ons voor te schrijven termijn, door den gemeenteraad, met inachtneming van de bepalingen dezer wet, herzien, of, zoo er nog geene bestaan, vastgesteld.

De oprigting van nieuwe instellingen van dien aard geschiedt [illegible] een besluit van dien raad, houdende tevens vaststelling van het reglement.

Art. 5. De reglementen der instellingen, vermeld onder litt. *d* van art. 2, worden, binnen eenen door Ons voor te schrijven termijn, door den gemeenteraad en het betrokken kerk- of bijzonder bestuur gezamenlijk, met inachtneming van de bepalingen dezer wet, herzien, of, zoo er nog geene bestaan, vastgesteld.

Daarvan moet blijken door een besluit van den gemeenteraad.

De oprigting van nieuwe instellingen van dien aard en het vaststellen van hare reglementen, geschieden op gelijke wijze.

Art. 6. De besluiten der gemeenteraden en de reglementen bij de artt. 4 en 5 vermeld, worden, binnen acht dagen na hunne dagteekening, medegedeeld aan Gedep. Staten.

Deze zien toe, dat die reglementen de noodige voorschriften inhouden tot verzekering van een regelmatig beheer, en dat zij niets bevatten strijdig met de wetten of het algemeen belang.

Art. 7. De bepalingen betreffende de inrigting en het bestuur der instellingen, onder litt. *b* en *c* van art. 2 vermeld, worden door hare bestuurders aan het bestuur der gemeente waar zij zijn gevestigd, medegedeeld.

Die mededeeling geschiedt, voor de reeds bestaande instellingen, binnen zes maanden na het in werking treden dezer wet, en voor die in het vervolg op te rigten, binnen ééne maand nadat zij tot stand komen.

Wijzigingen der medegedeelde bepalingen worden, binnen ééne maand na hare vaststelling, op gelijke wijze aan het gemeentebestuur bekend gemaakt.

Indien de instelling niet uitsluitend armenverzorging ten doel heeft, wordt de mededeeling beperkt tot hetgeen die zorg betreft.

De instellingen voor welke de gevorderde mededeeling niet binnen de gestelde termijnen geschiedt, missen van dat oogenblik van het verstrijken dier termijnen af tot dat die plaats heeft, de bevoegdheid bij art. 1691 van het Burg. Wetboek aan zedelijke ligchamen toegekend tot het aangaan van burgerlijke handelingen.

Art. 8. Alle niet door het Staats- of provinciaal gezag opgerigte gods- en werkhuizen, die behooren tot de instellingen, vermeld onder litt. *a* en *d* van art. 2, zijn, onverminderd het toezigt dat daarop, in verband met hunnen oorsprong, stichtingbrief of andere verordeningen door anderen moet worden uitgeoefend, onderworpen aan het toezigt van het gemeentebestuur.

Van Onzentwege kan, zoo dikwerf Wij dit noodig oordeelen, door een onderzoek in loco in die en in provinciale gods- en werkhuizen worden nagegaan, of zij aan hunne bestemming blijven beantwoorden.

Art. 9. Zoo het doel eener instelling van weldadigheid is vervallen, wordt het gebruik harer bezittingen en inkomsten tot eene andere, aan de laatst bekende zoo nabij mogelijk komende, bestemming geregeld, ten aanzien van: *a.* gemeente-instellingen (art. 2 *a*), door den gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten; *b.* instellingen eener kerkelijke gemeente (art. 2 *b*), door de bevoegde kerkelijke besturen; *c.* instellingen van bijzondere personen of vereenigingen (art. 2 *c*), door de oprigters of hunne erfgenamen, en bij ontstentenis of onbekendheid van deze, door de bestuurders der instelling; in het laatste geval onder Onze goedkeuring; en *d.* instellingen van gemengden aard (art. 2 *d*), door den gemeenteraad en het bevoegd kerkelijk of bijzonder bestuur in gemeenschappelijk overleg, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten.

Blijft die regeling binnen eenen voor elk bijzonder geval, des noodig, door Ons, voor te schrijven termijn achterwege, dan geschiedt zij door Ons bij een met redenen omkleed, openbaar gemaakt besluit. Deze bepaling geldt voor de instellingen, onder lit. *c* vermeld, slechts zoo de oprigters zelven of hunne erfgenamen niet meer in leven of niet bekend zijn.

TWEEDE AFDEELING. *Van opgaven, door de besturen van alle instellingen van weldadigheid te doen,* [illegible]

Art. 10. De besturen van alle instellingen van weldadigheid doen jaarlijks, binnen den daarvoor door den Minister van Binnenlandsche Zaken aangewezen termijn, en in den door dezen voor te schrijven vorm, ten behoeve van het verslag bij art. 195 der Grondwet bedoeld, aan het gemeentebestuur opgave van het getal der door hen ondersteunden of verpleegden; van het beloop hunner uitgaven voor beheer en voor onderstand van allerlei aard, en van dat hunner inkomsten door collecten, inschrijvingen of andere vrijwillige bijdragen en subsidiën.

De besturen der burgerlijke en gemengde instellingen doen daarenboven alle verdere opgaven, door de Regering noodig geacht.

Art. 11. De bestuurders, die niet voldoen aan het voorschrift van art. 10, worden, elk voor het geheel, met geldboete van vijf en twintig tot honderd gulden gestraft.

Tegen den bestuurder, die bewijst het zijne te hebben gedaan, om aan het voorschrift gevolg te geven, wordt geene veroordeeling uitgesproken.

Art. 12. De besturen der kerkelijke, gemengde en bijzondere instellingen van weldadigheid moeten, des gevraagd, aan de burgerlijke besturen opgeven, welke personen als bekende armen door hen worden ondersteund, en of een arme, die zich bij een burgerlijk bestuur heeft aangemeld, van hen al dan niet onderstand kan erlangen.

De bestuurders, die deze opgaven niet doen binnen veertien dagen na de aanvraag, worden, elk voor het geheel, met geldboete van tien tot vijf en twintig gulden gestraft.

Het 2de lid van art. 11 is in dit geval van toepassing.

Art. 13. Openbare inzameling van gelden ten behoeve van instellingen van weldadigheid, bij wege van collecte, inschrijvingen of op eenige andere wijze, heeft niet plaats dan nadat daarvan, minstens drie maal vier en twintig uren te voren, schriftelijk kennis zij gegeven aan het gemeentebestuur.

Geene zoodanige inzameling mag plaats hebben ten behoeve van instellingen, die vallen in de toepassing van het laatste lid van art. 7.

Het gemeentebestuur kan de inzameling stuiten.

Zoo het bestuur der betrokken instelling zich met die stuiting bezwaard acht, kan het Onze beslissing inroepen.

Van de toepassing van dit artikel zijn uitgezonderd collecten in kerkgebouwen bij de uitoefening der openbare eeredienst, en die, voor instellingen eener kerkelijke gemeente, enkel aan de huizen van de ledematen dier gemeente.

DERDE AFDEELING. *Bepalingen betreffende het bestuur van burgerlijke en gemengde instellingen.*

Art. 14. Alle daarvoor vatbare goederen der gemeente-instellingen, onder lit. *a* en der instellingen onder lit. *d* van art. 2 vermeld, moeten voor den koopprijs of de door deskundigen te schatten waarde, tegen brandschade worden verzekerd.

De verzekering geschiedt, voor de goederen reeds bezeten bij het in werking treden dezer wet, binnen drie maanden daarna, en voor die later te verkrijgen, binnen ééne maand na den eigendoms-overgang.

De bestuurders, die dit hebben verzuimd, zijn uit eigen middelen, hoofdelijk voor het geheel, aansprakelijk voor de schade door dat verzuim te weeg gebragt. De bepaling van het 2de lid van art. 11 is hiermede van toepassing.

Art. 15. De beschikbare gelden dier instellingen worden belegd, door aankoop van inschrijvingen in een der grootboeken der Ned. Schuld.

Zij kunnen, na verkregen goedkeuring van Ged. Staten, ook worden belegd door aankoop van onroerende goederen of in rentegevende schuldbrieven: *a.* van geldleeningen van den Staat, provinciën of gemeenten, onder voorwaarde dat de stukken op naam zijn gesteld, en de verklaring inhouden, dat zij niet dan krachtens de bij de wet gevorderde magtiging kunnen worden vervreemd; *b.* gehypothekeerd op vaste goederen, welker onbezwaarde waarde ten minste een derde boven de te beleggen som bedraagt.

Indien Ged. Staten de gevraagde goedkeuring weigeren, kan het bestuur der betrokken instelling Onze beslissing vragen.

Bestuurders, die zich schuldig maken aan grove nalatigheid in het beleggen van geldsommen, niet noodig voor het dagelijksch beheer, zijn, uit eigen middelen, hoofdelijk voor het geheel, de wettelijke interesten daarvan verschuldigd. Het openb. minist. kan, in het belang der instelling, ambtshalve de toepassing dezer bepaling vorderen.

De bepaling van het laatste lid van art. 11 is hier mede van toepassing.

Art. 16. De besturen dier instellingen behoeven de magtiging van Gedeputeerde Staten tot het opnemen van gelden; vervreemden, uitgeven op erfpacht, verruilen of verpanden van onroerende goederen; verkoopen of overdragen van inschrijvingen in een der grootboeken der Nederlandsche schuld, of van andere effecten, actien en schuldvorderingen; verleenen van kwijtschelding of afslag van pachtgelden, huurpenningen en interesten; voeren van regtsgedingen, anders dan in het geval bij art. 72 vermeld; en het aangaan van dadingen en opdragen van de beslissing eener zaak aan scheidsmannen. Zij mogen onroerende goederen niet anders dan in het openbaar verhuren of verpachten, ten ware Gedeputeerde Staten in bijzondere gevallen, in het belang der instelling, bewilligen, dat het onderhands geschiedde.

De besturen, die zich met de beschikking van Gedep. Staten, bezwaard achten, kunnen onze beslissing vragen.

Art. 17. Gelijke magtiging van Gedeputeerde Staten wordt voor de besturen dier instellingen vereischt tot het oprigten van nieuwe of het vernieuwen van bestaande gebouwen en het doen van buitengewone, met vernieuwing gelijkstaande herstellingen, waarvan de kosten worden berekend te boven te gaan eene som door Gedeputeerde Staten te bepalen.

Alle werken, die eene uitgaaf vorderen van meer dan vijf honderd gulden, worden in het openbaar aanbesteed, ten ware Gedeputeerde Staten, in bijzondere gevallen, in het belang der betrokken instelling, toestaan dat daarvan worde afgeweken.

De bepaling van het laatste lid van art. [illegible] is hier mede van toepassing.

Art. 18. Alle handelingen in strijd met de voorschriften der artt. 15 en 16 zijn nietig.

Uitgaven gedaan in strijd met art. 17, worden in de rekening der betrokken instelling niet goedgekeurd.

Art. 19. Onverminderd de bepaling van art. 148 der wet van den 29sten Junij 1851 (*Stbl.* n°. 85), zijn de begrootingen en rekeningen van ontvangsten en uitgaven der gemeente-instellingen onder lit. *a* en der instellingen onder lit. *d* van art. 2 vermeld, onderworpen aan de goedkeuring van den gemeenteraad.

TWEEDE HOOFDSTUK. *Van de ondersteuning der armen en het domicilie van onderstand.*

EERSTE AFDEELING *Van de ondersteuning der armen.*

Art. 20. De ondersteuning der armen wordt, behoudens de verdere bepalingen dezer afdeeling, overgelaten aan de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid.

Art. 21. Geen burgerlijk bestuur verleent onderstand aan armen dan na zich, voor zooveel mogelijk, te hebben verzekerd, dat zij die niet van kerkelijke of bijzondere instellingen van weldadigheid kunnen erlangen.

Art. 22. Het burgerlijk of algemeen, het gemengd armbestuur, of bij gebreke daarvan, het bestuur der gemeente, waar de arme domicilie van onderstand heeft, beslist, be-

houdens de bepalingen van het derde hoofdstuk dezer wet, zonder beroep, op de aanvraag om onderstand dergenen, die verkeeren in het geval bij het vorig artikel bedoeld.

Die onderstand wordt nimmer verleend dan bij volstrekte onvermijdelijkheid.

Art. 23. In het geval bij art. 33 vermeld, komt de beslissing toe aan den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Art. 24. Aan het verleenen van onderstand mogen voorwaarden worden verbonden, niet strijdig met de wet, de openbare orde of de goede zeden.

Art. 25. De gemeenteraad stelt, in December van elk jaar, vast het maximum van den onderstand, dat gedurende het volgende jaar, naar gelang van het jaargetijde, de sterkte der gezinnen, de leeftijden en de ligchaamskrachten kan worden verstrekt aan de armen, wier aanvraag krachtens art. 22 is ingewilligd, en die niet in godshuizen worden opgenomen.

Hunne ondersteuning heeft zoo min mogelijk plaats in geld, maar bij voorkeur in eetwaren, brandstoffen, kleeding en liggingstukken en huishuur.

De gemeenteraad kan, indien in den loop des jaars buitengewone omstandigheden dit noodig maken, het in Dec. te voren vastgesteld maximum voor eenen door hem te bepalen tijd wijzigen.

Art. 26. De kosten, voortvloeijende uit het overbrengen van arme krankzinnigen naar, en hunne verpleging in gestichten voor krankzinnigen, voor zooverre die niet uit de fondsen dier gestichten zelve moeten worden bestreden, en die van verpleging in gevangenissen van niet veroordeelde arme kinderen van gevangenen, die niet van ouders kunnen worden gescheiden, worden voldaan uit de fondsen der burgerlijke gemeenten, waar de verpleegden domicilie van onderstand hebben, en indien die gem. niet te vinden is, uit 's Rijks kas.

Art. 27 is op die kosten toepasselijk.

TWEEDE AFDEELING. *Van de plaats waar de arme domicilie van onderstand heeft.*

De burgerlijke gemeente waartoe, bij het ontstaan der behoefte, de plaats behoort, waar de arme is geboren, is zijn domicilie van onderstand.

Art. 28. Indien iemand in eene gemeente is geboren uit ouders, die er niet woonden, wordt hij geacht geboren te zijn in de gemeente waar de vader of moeder, naar de onderscheidingen bij het 1ste lid van art. 32 vastgesteld, tijdens de geboorte woonde.

Geboorte in een gesticht voor krankzinnigen of in eene gevangenis wordt geacht te hebben plaats gehad in de gemeente, waar de vader of moeder, naar voormelde onderscheidingen, woonde, toen hij of zij in bewaring werd gesteld.

Kinderen van Kolonisten, geboren in de Koloniale inrigtingen tot verzorging van behoeftigen bestemd, worden geacht geboren te zijn in de gemeente, waartoe het bestuur behoort, voor welks rekening de vader of moeder, naar dezelfde onderscheidingen, tijdens de geboorte in de kolonien gevestigd was.

Zoo die vestiging plaats heeft voor rekening van het Rijk, worden die kinderen, voor de toepassing dezer wet, met vreemdelingen gelijkgesteld.

Indien de gemeente, welke, volgens dit artikel, geacht moet worden de geboorteplats te zijn, niet bekend is, wordt die, waar de geboorte voorviel, daarvoor gehouden.

Zij van wier geboorte geen acte bestaat, worden geacht geboren te zijn waar zij zijn gedoopt of kerkelijk ingeschreven, indien het tegendeel niet blijkt.

Art. 29. Vondelingen en verlaten kinderen worden geacht geboren te zijn ter plaatse, waar zij aan de openbare liefdadigheid zijn overgelaten, zoolang niet blijkt dat zij elders zijn geboren.

Art. 30. Vreemdelingen, die bij het ontstaan van behoefte niet in de termen verkeeren om over de grenzen te worden uitgeleid, hebben domicilie van onderstand in die gemeente, waarin zij op dat tijdstip het laatst vier achtereenvolgende jaren hebben gewoond, zonder genot van onderstand uit fondsen tot ondersteuning van armen bestemd.

Inwoning gedurende de minderjarigheid komt hierbij ook in aanmerking, behalve wanneer en zoolang aan den minderjarigen vreemdeling een domicilie van onderstand in dit Rijk kan worden aangewezen krachtens art. 32.

Indien het blijkt, dat het bestuur eener gemeente of instelling van weldadigheid eenen vreemdeling op eenigerhande wijze heeft aangespoord, of doen aansporen, om elders te gaan wonen, met het doel om het verkrijgen van domicilie van onderstand te verhinderen, wordt, bij de uitspraak van het deswege ontstaan geschil, beslist, of de duur van het daarop gevolgd verblijf elders, voor de toepassing van dit artikel, moet worden gevoegd bij den tijd der inwoning in de gemeente waar die aansporing is geschied.

Art. 31. Het domicilie van onderstand van gehuwde vrouwen is dat harer mannen.

Na ontbinding van het huwelijk, overeenkomstig de omschrijving van art. 254 van het Burgerlijk Wetboek, of zoo de man vermoedelijk overleden is verklaard, heeft de vrouw domicilie van onderstand in hare geboorteplaats, onverschillig of zij, op het tijdstip dier ontbinding of verklaring, al dan niet onderstand genoot.

Art. 32. Minderjarigen, in echt geboren of door den vader erkend, volgen het domicilie van onderstand van hunnen vader, en na diens dood of zoo, bij zijn afwezen, de moeder krachtens art. 550 van het Burgerlijk Wetboek een ander huwelijk heeft aangegaan, gelijk mede onechte, niet door den vader erkende minderjarigen, dat hunner moeder.

Na het overlijden der ouders of voor onechte, niet door den vader erkende kinderen na het overlijden der moeder, hebben minderjarigen domicilie van onderstand in hunne eigene geboorteplaats, onverschillig of zij op het tijdstip van dit overlijden al dan niet onderstand genoten.

Vermoedelijk overleden verklaarde ouders worden voor de toepassing dezer bepalingen met overledenen gelijkgesteld.

Bij ontbinding van het huwelijk der ouders, anders dan door den dood, volgen minderjarigen het domicilie van onderstand van diegene der ouders, aan wien zij zijn toevertrouwd, en dat van den vader indien zij aan derden zijn toevertrouwd.

Art. 33. Armen, wier domicilie van onderstand niet is te vinden, zijn bij het Rijk armlastig.

De Regering kan hen doen verplegen in de koloniale of andere inrigtingen, bestemd tot het werkverschaffen aan of verzorgen van armen.

DERDE AFDEELING. *Van acten van indemniteit en dergelijke.*

Art. 34. Acten van indemniteit, borgtogt, ontslag, readmissie en dergelijke, mogen niet worden afgegeven door gemeentebesturen en burgerlijke of algemeene noch ook door gemengde armbesturen, dan ten behoeve van buitenlandsche besturen, met Onze vergunning.

Art. 35. De gemeentebesturen en burgerlijke of algemeene en gemengde armbesturen mogen met die van of in andere burgerlijke gemeenten, geene overeenkomsten aangaan tot het wederkeerige ondersteunen van elkanders armen, op andere grondslagen dan die bij de vorige afdeeling vastgesteld.

VIERDE AFDEELING. *Overgangsbepalingen betrekkelijk tot de twee vorige afdeelingen.*

Art. 36. Armen, die in den loop der vijftien maanden, laatst voorafgegaan aan het in werking treden dezer wet, onderstand hebben genoten uit fondsen van burgerlijke of algemeene, van kerkelijke of van gemengde armbesturen, behouden het domicilie van onderstand, dat zij bij dat in werking treden hadden, tot dat zij gedurende vijftien achtereenvolgende maanden, of langer, geen onderstand hebben gevraagd en verkregen.

Art. 37. Vreemdelingen, die in het geval bij art. 36 voorzien, verkeeren, behouden het domicilie van onderstand, hetwelk zij op het tijdstip van het in werking treden dezer wet hadden, tot dat zij een nieuw hebben erlangd, overeenkomstig art. 30.

Art. 38. Het domicilie van onderstand van allen, die na het in werking treden dezer wet arm worden en niet verkeeren in het geval bij art. 36 vermeld, wordt naar hare bepalingen geregeld, om het even of zij al dan niet vroeger onderstand genoten.

Art. 39. De acten, bij art. 34 vermeld, door gemeentebesturen, door burgerlijke of algemeene of door gemengde armbesturen afgegeven vóór het in werking treden der wet van den 28sten November 1818 (*Staatsblad* no. 40) hebben gevolg, doch niet verder dan de daarbij aangegane verbintenis medebrengt.

Art. 40. Art. 39 is ook toepasselijk op overeenkomsten, door dezelfde besturen met die van of in andere burgerlijke gemeenten vóór het in werking treden der wet van den 28sten November 1818 (*Staatsblad* no. 40), aangegaan tot het wederkeerig ondersteunen van elkanders armen, zoolang partijen van die overeenkomsten niet afzien.

DERDE HOOFDSTUK. *Van het verhaal van verleenden onderstand.*

EERSTE AFDEELING. *Van het verhaal op besturen.*

Art. 41. De onderstand, waaronder belooning van arbeid niet wordt verstaan, door burgerlijke besturen, krachtens art. 28 aan armen verstrekt, elders dan ter plaatse van het domicilie van onderstand, ook hangende het onderzoek naar dat domicilie, wordt, des gevorderd, tot een billijk bedrag, nimmer te bovengaande het maximum bij art. 25 vermeld, van wege het domicilie van onderstand teruggegeven, indien de verstrekking onvermijdelijk is geweest.

Daarvan moet blijken bij een met redenen omkleed besluit van den burgemeester, of van een door hem daarmede belasten wethouder der gemeente, waar de arme verblijft.

Art. 42. Dat besluit wordt, binnen veertien dagen na zijne dagteekening, medegedeeld aan het bestuur der gemeente, waar de arme wordt vermoed domicilie van onderstand te hebben, of in het geval bij art. 33 vermeld, aan het Departement van Binnenl. Zaken, met aanduiding der gronden van dat vermoeden.

Indien binnen dien termijn geen vermoedelijk domicilie van onderstand ontdekt kan worden, gaat de termijn eerst in op het oogenblik dier ontdekking.

Bij ontkenning van het domicilie van onderstand door het aangesproken bestuur, en zoo die ontkenning aanleiding geeft eene andere gemeente daarvoor te houden, gaat de termijn in met den dag, waarop die aanleiding ontstaat, ten aanzien van elk ander bestuur, dat nader wordt vermoed tot de teruggaaf verpligt te zijn.

Bij het niet in acht nemen van vermelde termijnen, kan de onderstand, vóór de mededeeling verstrekt, niet worden teruggevorderd.

Art. 43. Indien eene mededeeling, krachtens art. 42 aan een gemeentebestuur gedaan, niet binnen veertien dagen na ontvangst is beantwoord, moet uit de middelen der aangesprokene burgerlijke gemeente, ten gevolge van dat verzuim, zonder regt van verhaal op eenig bestuur, worden teruggegeven hetgeen volgens de artt. 41 en 42 kan worden gevorderd, tot op het tijdstip der beantwoording.

Art. 44. Het bestuur der gemeente van het domicilie van onderstand van den arme, die elders wordt ondersteund, kan, des verkiezende na overleg met het betrokken armbestuur, vorderen, dat hij, verder onderstand behoevende, zich kome vestigen ter plaatse van dat domicilie, voor zooverre ziekte of andere volstrekte beletselen dit niet verhinderen.

Zoo de zamenwonende leden van een arm gezin in meer dan ééne gemeente domicilie van onderstand hebben, kan dit regt alleen worden uitgeoefend door het gemeentebestuur van dat van het hoofd des gezins, en kunnen de leden daarvan niet, tegen hunnen wil, van elkander worden verwijderd.

In dat geval kan de onderstand aan die lieden in billijkheid verstrekt, mits niet te boven gaande het maximum bij art. 25 vermeld, op het domicilie van onderstand worden verhaald.

De artt. 41—43 zijn alsdan ten deze toepasselijk.

De kosten van verplaatsing tot een billijk bedrag komen ten laste van het bestuur op welks vordering zij geschied[t].

Art. 45. De onderstand in de verblijfplaats verstrekt in strijd met de vordering, bij art. 44 vermeld, kan niet worden verhaald dan alleen ingeval de verstrekking het gevolg is van bewezene ziekte of andere volstrekte verhindering van verplaatsing.

In dat geval gelden mede de bepalingen der artt. 41—43.

Art. 46. Het voorschot van den onderstand bij art. 41 en het 3de lid van art. 44 vermeld, geschiedt door de burgerlijke of algemeene armbesturen en, indien deze ontbreken, uit de fondsen der burgerlijke gemeenten, waar de armen verblijft.

De teruggaaf geschiedt uit de fondsen der burgerlijke gemeente van het domicilie van onderstand, behoudens verhaal op het burgerlijk of algemeen armbestuur, zoo het er is.

Een en ander onverminderd plaatselijke schikkingen ook met diakonien of kerkelijke en gemengde armbesturen, welke schikkingen echter, voor de teruggaaf, nimmer kunnen worden ingeroepen jegens de vorderende gemeente.

De bepalingen van dit artikel zijn ook toepasselijk op onderstand, verstrekt in Nederland aan vreemdelingen en in het buitenland aan Nederlanders, vallende in de termen van overeenkomsten door de Regering daaromtrent met andere mogendheden aangegaan.

Art. 47. De bepalingen der artt. 41—46 zijn niet toepasselijk op de kosten van verpleging bij art. 26 vermeld. De wijze, waarop van het verstrekken daarvan wordt kennis gegeven, wordt door Ons geregeld.

Art. 48. Geen verhaal kan plaats hebben van: *a.* kosten van onderwijs van arme kinderen, die daarom echter niet mogen worden verstoken van het onderwijs, dat, in de gemeente waar zij verblijven, aan zoodanige kinderen in het algemeen wordt gegeven; *b.* kosten van begrafenis, en *c.* reispenningen en andere kortstondige en geringe bedeelingen, ter beoordeeling van den regter.

De uitgaven blijven voor rekening der burgerlijke gemeente, waar zij zijn gedaan, onverminderd plaatselijke schikkingen ook met diaconien of kerkelijke en gemengde armbesturen.

(Het vervolg en slot, met de Memorie van Toelichting, morgen in een Bijvoegsel.)

Buitenland.

Plaatsgebrek verpligt tot de zamentrekking van de buitenlandsche berigten, die buitendien, als gewoonlijk in de jongste weken, van onzekeren aard zijn. Aan de eene zijde meldt de telegraaf uit Weenen, van gister, Maandag, dat de diplomatie aldaar steeds werkzaam is aan het opstellen van voorwaarden van schikking, die naar Konstantinopel zouden worden gezonden, en dat men met die pogingen ter minnelijke vereffening van het geschilpunt zou voortgaan, ook al wierden de vijandelijkheden voortgezet. Aan den anderen kant wordt meer dan ooit verzekerd, dat die werkelijk worden voortgezet, zoowel aan den Donau als bijzonder in Azie. De Turken versterken zich voortdurend in Kalefat en moeten die plaats bijna onneembaar hebben gemaakt, terwijl zij er een geducht verschanst legerkamp bij hebben opgeslagen. De Russen houden hen daarentegen met kracht van de eilanden in den Donau af, ofschoon de Turken tot acht malen zouden gepoogd hebben hunne stelling aldaar te hernemen. — In Azie hebben den 1sten en 4den Nov. ontmoetingen van eenige beteekenis plaats gehad tusschen de Russen en eene divisie van het leger van Anatolie, onder bevel van Abdi-Pacha; de Turken schrijven zich in beide de overwinning toe; doch bijzonderheden deswege ontbreken nog geheel. Voorts zou de Divan van geen vredes-voorslagen willen hooren, zoo lang de Russen de vorstendommen bezet houden en eene algemeene krijgsligting hebben uitgeschreven, terwijl de Keizer van Rusland ook geenszins wil toegeven op zijne eens gedane eischen.

Hij zou zelfs ongezind zijn, zich op een Europeesch congres te doen vertegenwoordigen, dat door sommigen ter regeling van de Turksche en misschien andere zaken verlangd wordt. De Czaar zou bij zijn voornemen blijven, om regtstreeks met een Turkschen gezant te onderhandelen indien deze naar Petersburg wierd gezonden; en buiten de conferentie van de vier andere groote mogendheden willen blijven. Doch eenige geachte bladen willen, dat er nog geen bepaald voorstel van een algemeen congres gedaan is, en dat Rusland zich, mogt dit geschieden, welligt eerder zou laten vinden. Hoe dit zij, de tijdingen luiden met der daad oorlogzuchtiger en ware het niet dat de wintertijd de groote krijgsbewegingen verhinderde, men reeds [illegible]

meer beslissende gevechten zou hebben gehoord.

In Frankrijk is de aandacht, behalve op de Turksche zaken blijkbaar bijzonder gevestigd op de verzoening van leden der beide takken van de Bourbons. Het regeringsblad zou eerstdaags één betoog deswege geven, op zeer bedaarden toon; naar men verzekert, zou de verzoening van twee Huizen, die veel voor Frankrijks roem gedaan hebben, als van bijzonderen aard voor hen beschouwd worden, waaraan echter geene staatkundige kleur moet worden toegekend.

In Spanje zouden spoedig de beraadslagingen over de zaak der spoorwegen beginnen: de groote strijdvraag tusschen het bewind en de tegenpartij, welke laatste daarin de bovenhand schijnt te zullen behouden.

De jongste tijdingen uit het Zwitsersche kanton Tessino luiden weder ongunstig; de strijd tusschen de behoudende en radicale partijen slaat hier en daar van woorden tot feitelijkheden over.

De berigten nopens de graanmarkten doen, over 't algemeen, eene neiging tot prijsvermindering kennen; den 5den was te Londen de tarwe 2 sh. en de gerst 1 sh. lager. In Frankrijk blijven de prijzen, ondanks aanzienlijke aanvoeren, nog vast.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN DINGSDAG, 6 DECEMBER.

Zijn ingekomen een aantal adressen ter ondersteuning van het voorstel der negen leden.

Aan de orde is de beraadslaging over Hoofdstuk VII der Staatsbegrooting (R. C. Eeredienst.)

Niemand vraagt het woord. De Minister voor de R. C. Eeredienst (de Heer LIGHTENVELT) zegt o. a. het volgende. Ofschoon hij zich overtuigd hield, dat door de Kamer thans was beslist de vraag omtrent de afzonderlijke Ministers van Eeredienst, wenschte hij toch daarover zijne eigene meening mede te deelen. De afschaffing van afzonderlijke Ministers berustte op het stelsel van geheele scheiding van Kerk en Staat. Dit was een verdedigbaar stelsel, en wordt dan ook als zoodanig in N. Amerika gehuldigd. Hij voor zich beschouwde echter het verband tusschen Kerk en Staat nuttig en noodzakelijk voor beiden, mits het geen inbreuk maakte op de regten van de kerkgenootschappen en op de regten en praerogatieven van den Staat. De Grondwet heeft den band tusschen Kerk en Staat gelegd, en hij meende het bewijs daarvan niet breedvoerig te behoeven te betoogen. Hij ontleent deze stelling aan artt. 165 en 166 der Grondwet. Door de bescherming, die de Staat verpligt is aan de Kerk te verleenen, is de Kerk verpligt den Staat te ondersteunen door verspreiding van beginselen van zedeleer, ondergeschiktheid en eerbied voor het gezag. Geheele afscheiding van Kerk en Staat was dus in dien toestand een ondenkbaar, een ideaal iets.

De noodzakelijkheid van afzonderlijke Ministers van Eeredienst vloeit niet zoo zeer voort uit het *getal* der werkzaamheden, als wel uit haren teederen aard. Zoodanig Min. moest zich met de eigenaardigheid van elke gezindte bekend stellen, en dat was, zeide een, met werkzaamheden reeds overladen minister ondoenlijk. De heer STORM had gezegd, dat het Min. van Eeredienst was eene *Sinecure*. Hij dacht er anders over; want de zes maanden, die hij nu aan de R. C. Eeredienst had besteed, moest hij tellen tot het moeijelijkste, onaangenaamste tijdvak van zijn publiek leven. Wanneer men de hoofdleiding der Eeredienst op zich nam, de taak om er eene rigting aan te geven, dan is er vrij wat meer te doen dan een half uur per dag, als waarvan een ander Vertegenwoordiger gister had gesproken.

Wat de vroegere beschuldiging betreft, dat men liever aan het R. C. departement zag een eerlijk protestant dan een half Catholijk of een Catholijk met bijoogmerken, hij kon niet gelooven, dat het op *hem* gemunt zoude zijn; hij zou anders op een ernstig antwoord niet laten wachten. De bewering was overigens een argument, dat te veel en dus, dat niets, bewees; want men had noch Catholijk, noch Protestant noodig te zijn, om het departement van R. C. eeredienst te beheeren.

De heer VAN ECK wederlegt des Ministers bewering, dat de constitutionnele partij de kerkgenootschappen niet anders zoude beschouwen dan als vennootschappen. Deze partij kende juist aan die kerkgenootschappen zoo een verheven standplaats toe, dat men hun vrijheid van werken wilde toekennen. Spr. zag in de Grondwet geen band hoegenaamd aan de kerkgenootschappen opgelegd. *Bescherming*, stond geenszins gelijk met *het leggen van banden.*

Spr. treedt thans in eene beschouwing van de overgelegde stukken; wijst aan dat het minist. die stukken niet volledig had medegedeeld; en bespreekt vooral het punt van de voorafgaande kennisgeving, die, volgens de bepaalde verklaringen der afgetreden Ministers, *niet* was gegeven geworden. Reeds bij de discussie over de wet op de kerkgen. had de Spr. van 't Min. inlichtingen gevraagd omtrent dit punt. De inlichtingen zijn *niet* gegeven. Nu de heer van Zuijlen van Nyevelt een open brief over die zaak had uitgevaardigd, (welke brief door den Spr. uitvoerig wordt uiteengezet en toegelicht) vroeg hij stellige inlichtingen, en vooral, waarom het Min. overgelegd had juist die stukken, welke eenmaal licht konden werpen op het vorig Minist.; en achteraf had gehouden die stukken, welke het gedrag van dat vorig Min. in een ander daglicht konden doen stellen?

De heer STORM wenscht onmiddellijk den verkeerden indruk weg te nemen, dien de Minister heeft gehad van woorden, door hem bij eene vroegere gelegenheid uitgesproken. Jaren geleden had de heer WICHERS gezegd, dat hij liever aan een eerlijk Catholijk zag toevertrouwd het dep. van Herv. Eeredienst dan aan een half protestant. Spr. had dus *zijne* woorden niet gebruikt, om te dienen tot eene persoonlijke toepassing, maar die woorden moest hij ook nu nog herhalen, wegens het beginsel. Maar wanneer de Min. deze woorden zich had aangetrokken, men zou zich het triviale spreekwoord, moeten herinneren. «Die de schoen past trekt hem aan.»

Overigens blijft hij van gevoelen, dat de werkzaamheden van een Min. voor de Eeredienst slechts zijn van administratieven aard; want elke andere bemoeijing, elke beoordeeling van de rigting der Kerk zelve, zou zijn een inbreuk op de Grondwet gemaakt. Ook hij verzocht eindelijk de mededeeling van *al* de stukken, die gewisseld waren over de bisschopsquaestie, tusschen deze Regering en de Pauselijke. Bij de jongste verklaring van den kardinaal ANTONELLI was dit dringend noodig; te meer daar deze kardinaal zelfs verklaard had, dat de heer LIGHTENVELT de documenten had gezien, omtrent de voorloopige kennisgeving.

De *Minister voor de R. C. Eeredienst* werpt alle persoonlijke aantrekking, van hetgeen de heer STORM heeft gezegd, verre van zich af.

De Heer SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE acht het *beginsel* der afzonderlijke Ministers van Eeredienst beslist; doch hij voor zich en vele anderen achten het slechts beslist *met het oog op de bestaande omstandigheden*, en zonder gehouden te zijn, om die Ministeriën op den duur te laten bestaan.

Ook de Spr. wenschte opheldering te vragen omtrent de bewering van den Kardinaal ANTONELLI; want het gold hier een man (VAN ZUIJLEN) wiens talent en karakter door het geheele land hooggeschat worden. Hij kon misgeraakt hebben; maar men mogt onverdiend geen blaam werpen op dien edelen naam.

De quaestie der bisschoppen was een ander punt, dat de Spr. ter sprake wenschte gebragt te zien. Hij erkent, dat de bisschoppen landstractementen moeten trekken, maar hij oordeelt, dat zij die niet genieten kunnen, zoolang die zaak niet geheel geregeld is. Hij vroeg dan ook omtrent dit punt inlichtingen van den Minister. De vestiging van een aartsbisdom van Utrecht, een bisdom van Haarlem was van zoo veel gewigt, dat de Spr. de meest mogelijke inlichtingen daaromtrent noodig achtte.

DE MIN. VAN R. C. EEREDIENST begint met de laatste vraag te beantwoorden: De «bisschoppen», om ze met hun naam te noemen, hebben de *wet* niet beschouwd als onbeduidend, maar als eene «harde wet.» Nogtans zij hebben eerbied voor die wet betoond, dus een offer gebragt aan den vrede en aan het algemeen belang. Bij besluit van 3 Nov. 1853 zijn dan ook de vestigingsplaatsen der bisschoppen door den Koning goedgekeurd, overeenkomstig de wet op de kerkgenootschappen.

Wat de mededeeling der stukken aangaat, de Min. moet met leedwezen verklaren, dat hij liever over deze zaak den sluijer des geheims had willen werpen. De Kamer is bekend met de plegtige verklaring van het hof van Rome, omtrent de voorafgaande kennisgeving, en met de even plegtige verklaringen van de afgetreden Ministers. Om hier te beslissen bevond de Minister zich op een pijnlijk standpunt; maar aldus genoodzaakt te spreken, moet hij ook openhartig mededeelen, wat hij voor waarheid hield.

De Heer VAN HALL, geloof hechtende aan de verklaringen der afgetreden Ministers, had aan het hof van Rome het gemis van het doen van voorafgaande mededeeling verweten, maar de Spr. kon niet lang in dit geloof deelen; want met verbazing had hij gelezen, wat vroeger de Heer STRENS had gezegd, in deze Kamer, dat hem *generlei* mededeeling was gedaan. Een volmaakt regtelijk bewijs, dat de mededeeling geschied was, is niet voorhanden, maar hij aarzelt geen oogenblik te verklaren, dat op zijn eer en zijn geweten de mededeeling in substantie gedaan is, aan een of meer der vorige Ministers, zij het dan in meer of min vormelijken zin.

Deze innige overtuiging was bij hem gevestigd, na hetgeen hij gelezen had te Rome. Hij las daar, in een brief van den Internuntius, 12 Januarij, van welken brief hij onmiddellijk nota had genomen, dat deze ter volbrenging van bekomen instructien op dien dag aan de Ministers van Buitenlandsche Zaken en van R. K. Eeredienst had volledig kennis gegeven van de ophanden oprigting der bisschoppelijke zetels, waarop die Ministers geen antwoord hadden gegeven, dat aan tegenstand kon doen denken. Voorts een brief van onzen gezant, 9 Januarij 1853, aan den Min. van Buitenl. Zaken, meldende dat eene instructie in dien zin reeds acht dagen geleden naar den internuntius te 's Hage was afgezonden. Eindelijk een brief van den internuntius van 3 Mei 1853, houdende slechts bevestiging van den brief van 12 Jan.; alleen meldt hij daarbij, dat hij zich later had onderhouden met den Min. van R. C. Eeredienst, niet alleen over de bezoldiging der bisschoppen maar ook over de vicarissen generaal.

De Min. van Binnenl. Zaken had ook van de zaak afgeweten, want een geacht persoon had hem de zaak medegedeeld. De Spr. wilde echter deze mededeeling beschouwd hebben als zijdelings en informeel.

Bij het dep. van R. C. Eeredienst had hij slechts gevonden de bevestiging van hetgeen hij te Rome had gelezen en gehoord. De secretaris-generaal had verklaard zeer wel te weten, dat op een audientiedag in Januarij de internuntius bij den Minister was gekomen, hetgeen toen veel opschudding had veroorzaakt; en dat na het vertrek van den internuntius de Minister toen aan den secretaris had medegedeeld al de bijzonderheden omtrent deze organisatie. De secretaris had toch bedenkingen geopperd, zoo van finantiëlen als politieken aard, maar de Minister had ze ligt geteld. Van deze zamensprekingen en becijferingen bestaat aan het departement voor R. C. Eeredienst eene ongeteekende en ongedateerde nota; maar men mag zeker vaststellen, dat zij was opgesteld in de maand Januarij jl. Deze nota moet, volgens den secretaris, door den Minister aan den internuntius zijn voorgelezen.

Ten aanzien van hetgeen op 12 Jan. tusschen den Internuntius en den Min. van Buitenl. Zaken was voorgevallen, kon de Min. niet anders zeggen, dan wat in de bekende nota van den Internuntius is gezegd. Deze verklaarde bovendien, dat hij op dien dag den heer VAN ZUYLEN kennis gaf van de voorgenomen organisatie, waarop die heer hem op hoogen toon te gemoet voerde: «*Est ce une communication que vous me faites?*» dat het antwoord van den Internuntius uitlokte: «*communication ou non, voilà ce que vous verrez accompli dans six semaines.*»

Een derde, om te beslissen wie regt heeft, bestaat er niet.

De redevoering van den heer VAN BOSSE van 18 Aug. jl. was, naar des Min. meening, het bewijs, dat deze zich op een gewaagd terrein had begeven. Hij had toch gesproken, dat het Ministerie was *misleid* geworden; en die aantijging was onnaauwkeurig en ongegrond. Zij was onnaauwkeurig en ongegrond, want de voorwaarde van mededeeling was noch bedongen, noch toegezegd: het eenig beding was geweest de afschaffing van het concordaat van 1827 en van de conventie van 1841. Alleen de *wensch* tot mededeeling was geuit geworden. Rome was dus niet gehouden, om mededeeling te doen; en wat meer was, reeds in October 1852 had de Internuntius geprotesteerd tegen de verpligting, om mededeeling te doen.

De heer DOMMER VAN POLDERSVELDT zal afwachten wat de vorige Min. van R. C. Eeredienst zal zeggen; maar een enkel woord ter opheldering is van zijne zijde nu reeds noodig. De heer LIGHTENVELT had gesproken van een geacht persoon, die in deze zaak in betrekking is gekomen tot den Minister van Binnenlandsche Zaken. Hij moet verklaren dat hij eerst *na* de allocutie een particulier gesprek had met den heer THORBECKE, en het verbaast hem, dat een Minister de Kamer bezig houdt met een particulier gesprek, gevoerd tusschen een Minister en een persoon, die geenerlei officieel karakter bezat.

De heer THORBECKE heeft den Min. breedvoerig beantwoord. Vooraf heeft hij, met het oog op de behoefte en den aard van dit land doen uitkomen, dat alhier geene noodzakelijkheid bestaat voor afzonderlijke departementen van Eeredienst, en aangetoond, dat juist het bestaan dier dep. in de laatste 6 maanden tot zoo vele moeijelijkheden aanleiding gegeven had. Vervolgens heeft hij drie punten behandeld, naar aanleiding van de voordragt des Min. *Ten eerste* stelde hij in het licht, dat het hij deze aangelegenheid niet te doen was om de zaak zelve betrekkelijk de besproken mededeeling, maar om eenige namen van personen, daarbij betrokken. — Ten *tweede* toonde hij aan, dat de voorafgaande mededeeling, die door het vorig Gouvernement verwacht werd, betrekking had niet enkel op het getal bisschoppen en op de zetels, maar op de *wijze van afkondiging* hier te lande; zoodanige *schriftelijke* mededeeling, als waarop een Gouvernements-advies kon volgen. Dit staafde hij nader door inhoud en strekking der circulaire, van hem uitgegaan, den 31 Maart jl., als Minister van Binnenlandsche Zaken. In de *derde* plaats gaf hij te kennen, dat, aangenomen, dat zoodanige mededeeling was geschied, als welke door het vorig Gouvernement werd verlangd, en zij had een min gunstig advies van de Regering uitgelokt, — dan nog de bisschoppelijke hierarchie evenzeer had kunnen zijn ingevoerd, ja zelfs door de Regering moest worden beschermd.

Eene ruime plaats werd alsnu door den Spr. gewijd aan het betoog door het feitelijk gebeurde, dat er werkelijk *geene* mededeeling van de zijde van Rome door het gouvernement was ontvangen; dat daaromtrent, zoo er dan al kon geacht worden *geene belofte* van Rome te zijn geschied nopens die mededeeling, kennelijk een misverstand moest hebben plaats gehad, voortgevloeid uit een gesprek met den internuntius. Eindelijk kwam hij zeer op tegen het verwijt, alsof Spr. als Minister van Binn. Zaken mededeeling zou hebben ontvangen en zijdelings tot de zaak zou hebben medegewerkt.

Gedwongen tot deze persoonlijke behandeling der zaak, doet hij uitkomen het onredelijke en ongegronde van het verwijt, vermits dit geene andere betrekking kon hebben dan op een *particulier gesprek* door hem, Minister, in der tijd met den heer DOMMER VAN POLDERSVELDT, *op weg* gevoerd, en waarbij spreker destijds *zijn leedwezen* en den sterken indruk betuigde over hetgeen hij op eens in de *Indépendance Belge* las de allocutie, zonder vooraf te hebben geweten, of er sprake was van 3, 5 of 7 Bisschoppen. Nader het onredelijke aantoonende, dat men hem in deze zaak wil hebben betrokken, doet hij ten slotte het ongegronde uitkomen van de bewering des kardinaals Antonelli, nopens het bezit van *documents positifs*.

De heer VAN BOSSE bestreed de meening des Min. voor de R. C. Eered., dat zijne redevoering van 18 Aug. overbodig was geweest, omdat hij was geweest Min. van Fin. en dus met de zaken niet had te maken. Spr. meent dat een Min. van Finantiën ook is een lid van het Kabinet, en dat de geheele zaak was de zaak van het geheele Kabinet. De beschuldiging, dat de Spr. door het woord *misleiden* te bezigen, had opgeworpen, zou zijn, ongegrond en onmogelijk zelfs. Spr. herhaalt nog eens, dat officieuse mededeeling beloofd

was; dat een mondeling protest later daartegen ingebragt, niets van de waarde der vroegere beloofte kon ontnemen.

De Heer STRENS (*vroeger Min. voor de R. C. Eeredienst*) betoogt, dat de zaak zelve, als zaak, niet van groot belang is; want tot de regeling der hierarchie deed dit niets af.

Na al hetgeen daarover reeds vroeger gezegd is, zou spr. slechts weinig opmerken. *Vooreerst*, dat het Hof van Rome weinig genegen was om de beloofde voorloopige mededeeling te doen; weshalve het niet te verwonderen was, dat het hof van Rome niet gedaan heeft wat verwacht was. *Ten tweede*: dat wanneer het vorig Ministerie mededeeling had erlangd en dit thans ontkent, daarin eenig belang moest zijn gelegen, hetgeen de Spr. als ongerijmd beschouwt. Spr. blijft bij zijne verklaring, dat hem geenerlei mededeeling, in den zin der nota van 16 Oct. jl. was gedaan, noch officiëel, noch officieus.

De Min. zeide, dat hij te Rome had gelezen een brief van 12 Jan., waarin de Internuntius had gemeld, dat deze op dien dag aan den Spr. had officieus medegedeeld onderscheidene punten de regeling der zaak betreffende; maar dat de internuntius daarop geen antwoord had gekregen, die hem aan tegenstand kon doen denken. Spr. ONTKENT TEN STELLIGSTE dat de pauselijke Internuntius hem eenige mededeeling heeft gedaan omtrent de punten, die in deze nota voorkomen. «*Die dat zegt* (aldus verklaart de Spr.) SPREEKT EENE ONWAARHEID.»

Van den tijd der invoering is zelfs NOOIT eenige melding gemaakt; alleen door de couranten heeft hij het vernomen. Wat is op 12 Jan. gebeurd? De internuntius had gezegd, na afdoening van andere zaken, «*Nous aurons cinq évêques*»; en hij had daarop laten volgen: «Uw voorganger had mij «wel eens gezegd, dat wanneer de hierarchie hersteld was, «sommige posten op de begrooting zouden wegvallen. Zoudt «gij ze mij wel willen opgeven?»

Daarop had, wat het eerste punt betreft, Spr. geantwoord, dat daarover zou beslist worden na de mededeeling; en wat het 2de punt betreft, dat hij die posten wel wilde opgeven. Die taak had hij aan een referendaris opgedragen; bij deze gelegenheid was de Secretaris uit eigen liefhebberij, in berekeningen getreden, waarbuiten de Spr. geheel was gebleven, en dit te meer, daar hij, in het stelsel van het vorig gouvernement, zelf op het toekennen van *eenig* tractement niet bedacht was geweest.

Hij eindigt met *leugenachtig* en *lasterlijk* te reputeeren al wat zou beweerd worden in strijd met deze zijne verklaringen.

De *Min. van R. C. Eeredienst* (de heer LICHTENVELT) verklaart niet te willen treden in eene beslissing, na al hetgeen nu door de vorige Ministers was aangevoerd, of er al of niet eene mededeeling was geschied.

De heer GROEN VAN PRINSTERER beschouwt de zaak als geldende de eer van het vaderland, als geldende de vraag of Nederlands staatslieden met die openhartigheid jegens de Kamer hebben gehandeld, als van hen verwacht mogt worden. Hij had steeds gehoopt, dat de zaak tot een misverstand kon worden gereduceerd, na de reden van den heer LICHTENVELT was hem dit moeijelijk geworden. En nu meent de Spr. dat, daarlatende of er officieel, of er officieus, of er in het geheel geene mededeeling was gedaan, de afgetreden Ministers, zij het dan ook uit particuliere gesprekken, zoo veel voorwetenschap hebben gehad van de zaak, dat zij niet hadden moeten stilzitten, maar het initiatief nemen, ten einde de Natie niet kome tot eene qualificatie van het gedrag der vorige Ministers, waaraan de Spr. zelf geen naam wenschte te geven.

Nadat de heeren THORBECKE, GROEN en andermaal THORBECKE het woord hadden gevoerd, werden de algemeene discussien gesloten.

Art. 1 werd aangenomen met 49 tegen 15 stemmen.

TEGEN stemden de heeren v. d. Veen, Zylker, Storm, Westerhoff, de Poorter, de Man, Thorbecke, Strens, v. Hoëvell, v. Wintershoven, Hugenholtz, Hengst, v. Bosse, v. Eck en Reinders.

De volgende artikelen worden, zonder discussien, aangenomen, en het geheele wetsontwerp met 53 tegen 12 stemmen.

TEGEN stemden de heeren Storm, Westerhoff, de Man, Thorbecke, van Hoëvell, Hugenholtz, Hengst, van Bosse, van Eck, Reinders, v. d. Veen en Zylker.

Aan de orde is thans de discussie over het VIIIe hoofdstuk (*Marine*). Wegens het vergevorderde uur wordt de discussie uitgesteld tot morgen 11 ure.

's Gravenhage, 6 December.

Z. M. heeft 1°. aan de na te melden officieren bij de dienstdoende schutterijen, op hun verzoek, eervol ontslag verleend, als: aan J. K. van Lidth de Jeude, als 2de luit. te Tiel; aan C. de Lange jr., als kapitein te Zaandam, en aan mr. J. M. W. Speelman, als 1ste luit. te Leeuwarden; 2o. op hun verzoek mede eervol ontslag verleend: aan mr. A. M. Ganderheijden, als 2de luit. te Zaltbommel, wegens verandering van woonplaats; aan F. A. Vink, als kapitein te Rotterdam; aan mr. C. F. T. van Maanen, als 2de luit. te 's Gravenhage wegens verandering van woonplaats, 3o. eervol ontslag verleend: aan J. J. van Lith de Jeude, als 2de luit. te Tiel wegens verandering van woonplaats, aan J. B. Hulsmans, als kapit.-kommand. te Maassluis; 4o. benoemd: te Tiel, tot 2den luit. P. M. F. Evedingen: te 's Gravenhage mr. D. Foekema, vroeger 2de luit. te Leeuwarden; te Rotterdam, tot kap. H. Rochussen thans 1sten luit.; tot 1sten luit. J. A. P. Pit, thans 2den luit.; tot 2de luits. A. Hartevelt en J. van der Hoop Az., thans schutters; te Leiden tot 2den luit. J. G. de Sain, thans schutter; te Maassluis, tot kapit.-kommand. M. Dirkzwager Gz., thans 1sten luit.; te Amsterdam, tot 1sten luit.-adjud. P. van Dragt; te Alkmaar, tot 2den luit. à la suite mr. C. F. T. van Maanen; te Zaandam, tot maj.-kommand. H. van Voorst, thans kapit.; tot kapitein: C. Prins Jz. en J. B. Leenard, thans 1ste luits.; tot 1ste luits. L. J. Immink en C. Kroeger, thans 2de luits.; tot 2de luits. J. L. van der Moer, serg.-maj. en M. Poel Pz., thans schutter: tot officier van gezondheid der 3de kl. J. M. C. Knollaert; te Amersfoort: tot 1sten luit. H. F. Rijckee, thans 2de luit. tot 2den luit. W. L. Scheltus, thans schutter; te Leeuwarden, tot 1sten luit. E. Wybrandi, thans 2de luit.; tot 2den luitenant mr. A. Dorhout, thans sergeant.

Z. M. heeft de gemengde Commissie uit de Provinciale Staten van Groningen en Friesland, belast met het onderzoek en overweging van het plan eener bedijking van een gedeelte der Lauwerzee, magtiging verleend hare werkzaamheden na het sluiten der Staten-Vergadering voort te zetten.

Z. M. heeft benoemd tot rentmeester van HDs. particuliere domeinen te Winterswijk, den heer mr. W. A. Roelvink, lid der provinciale Staten van Gelderland, in plaats van den heer mr. J. B. Roelvink; op verzoek eervol ontslagen, onder dankbetuiging voor zijne veeljarige en trouwe diensten.

Z. M. heeft benoemd bij het wapen der infanterie, tot 1sten luitenant bij het 4de regement (naar ouderdom van rang), den 2den luit. H. P. van Walt, van het corps; bij het personeel van de geneeskundige dienst der landmagt, tot paardenarts der 2de klasse (naar ouderdom van rang), den paardenarts der 3de klasse J. E. C. Schook, van gemeld personeel.

Dagelijks komen, in groot aantal, adressen in bij de Tweede Kamer tot ondersteuning van het voorstel der negen leden.

Alle provinciën nemen aan deze bewijzen van sympathie met even veel aandrang, deel. Uit de provincie Drenthe, welke tot dusver daarin nog achterlijk was gebleven, zijn in de laatste dagen, nu ook onderscheidene adressen ter ondersteuning ingekomen.

*** Bij den Gemeenteraad van Rotterdam is een plan aanhangig om de localen van het Museum Boijmans af te staan aan het bestuur der Academie van beelden kunsten en technische wetenschappen en een nieuw Museum op te rigten, dat met een uitgaaf van *f* 80 à *f* 100,000 zou gepaard gaan.

*** De Minister van Binnenlandsche zaken heeft aan het Gemeentebestuur van Rotterdam doen te kennen geven, dat hij de inrigting van het Gymnassium beschouwt als een dienst van wege het gemeentebestuur verstrekt en alzoo vallende onder de termen van art. 238, 240 en 254 der gemeentewet, weshalve het minerval ook behoort geregeld te worden naar de voorschriften van artt. 232—235 der gemeentewet.

*** Onze Leijdsche Correspondent meldt ons van gisteren: De kerkenraad der doopsgezinde gemeente alhier heeft, in plaats van wijlen Ds. A. Doyer Tz., tot predikant beroepen: Ds. Christiaan Sepp, doopsgezind leeraar te Oostzaandam.

— Diakenen der Nederd. Herv. Gemeente alhier hebben bij circulaire de leden dier gemeente uitgenoodigd, om bij de najaarscolecte in de Godsdienstoefeningen op den 4e dezer maand ter vervanging der gewone najaars-verzameling aan de huizen der ingezetenen, door milde giften te doen blijken van hunne medewerking, met de maatregelen van den gemeenteraad, om door jaarlijksche vermindering van het subsidie te komen tot den gewenschten toestand dat de gezindheid, zonder toelage uit de gemeentekas hare eigene armen bedeelt. — Op ll. Zondag gehouden kerkcollecte heeft opgebragt de som van *f* 1945,21 of *f* 695,92 meer dan in 1852. Hoe belangrijk die vermeerdering ook zij, daarmede is echter de vermindering van het subsidie niet bestreden, welke jaarlijks *f* 1396 bedraagt.

De voornaamste ingezetenen van de gemeente Helder hebben mede een adres tot adhesie uit de Tweede Kamer gezonden betrekkelijk het voorstel der negen leden.

Op den 4 dezer is het etat majoor en de equipage van Z. M. stoomschip *Cycloop* komm. H. Camp weder op het te Nieuwe Diep liggende stoomschip overgegaan, van het wachtschip, waarop zij tijdelijk waren verplaatst gedurende de zuivering van de *Cycloop*.

Op den 3den dezer promoveerde in de medicijnen aan de Groningsche Hoogeschool, de heer F. Kolkersma van Midlum, na de verdediging eener *dissertatio continens conspectum morborum in clinice cl. F. Z. Ermering, anno acad.* 1852—53 *observatorum*.

Met het Rotterdamsche schoenerschip *Gouverneur van der Eb*, kapt. Blijma en bestemd naar Elmina (kust van Guinea), vertrekken van Harderwijk, onder geleide van den heer resident ter kuste P. J. Runckel, 36 Afrikaansche militairen, die hunnen tijd in Oost-Indie uitgediend hebben.

Laatste Berigten.

Z. M. heeft goedgevonden in de 1ste afd. van 1ste schooldistrict van Noordbrabant bij continu tot schoolopziener te benoemen den heer jhr. mr. B. J. A. J. M. Verheijen.

Z. M. heeft aan mr. A. J. C. Maas Geesteran op zijn daartoe strekkend verzoek eervol ontslag v leend als regter in de arrondissements-regtbank Alkmaar.

Van wege het Ministerie van Binnenlandsche Zak is bekend gemaakt, dat: 1. gedurende de buitengewo riviercorrespondentie bij ijsgang of hoog opperwate worden de berigten, door de eerstaanwezende ambt naren van den Waterstaat op de na te melden statio bij de kantoren van den Rijkstelegraaf aangeboden als Regeringsberigten behandeld.

2. Deze stations zijn: Amsterdam, Arnhem, Vreeswij Gorinchem, Dordrecht en 's Gravenhage.

3. De regeling van de telegraafdienst, in verba met de buitengewone riviercorrespondentie, wordt o gedragen aan den inspecteur van den waterstaat algemeene dienst. Hij verstaat zich deswege met zijne ambtgenoot in de 1ste inspectie.

4. De inspecteur in algemeene dienst bepaalt, dringende gevallen, dagelijks welke telegraafkantore gedurende den nacht geopend blijven.

5. Het tijdelijk telegraafkantoor te Gorinchem werd gedurende de buitengewone riviercorrespondentie, med tot het overbrengen van bijzondere berigten met d overige kantoren in verbinding gesteld.

6. Voor het overbrengen van een enkelvoudig berig tusschen Gorinchem en een der kantoren Amsterdam Arnhem, Dordrecht, 's Gravenhage, Rotterdam of Utrech wordt 0.50 betaald.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 6 December 1853.

Nederland.	Pct.		Rusland.	Pct.	
Ned. W. Schuld.	2½	61⅜ 7/16 ⅜	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Dito Certificat.	6	[illegible]	Dito 1828/1829	5	102¼
Dito dito.	4	92¾ 93 93	Cert. 1831/1838	5	
O. I. Leening.	4	92¾	Dito Dito	4½	94⅞
Amort. Syndic.	3½		Dito *Hope*	4	
Hand.-Maats.	4½		Dito *Stieglitz*	4	
België.			Dito dito 5e Ser.	4	
Certificaten.	2½		Inschr. Assigt.	6	
D° *Rothschild*.	2½		Certific. dito.	6	78 1/16 ⅛
Frankrijk.			**Polen.**		
Obligatien.	3				
Spanje.			Obligatien	4	
Nieuwe	1	21 11/16 ¾	**Oostenrijk.**		
Dito Buitenl.	3				
D° Binnenl. c/m.	3	41⅝ 9/16 9/16	Metalliek	5	76¼ ⅜
Bew. Sp. Com.		5 7/16	Dito Amst.	5	91
Amort. Schuld.			Dito Lit. B	5	91
Portugal.			Dito 1847	2½	89 1/16 ⅜
Londen nieuwe.	5	36⅞ 7/16	Dito 1851/1852	2½	89 1/16 ⅜
Dito uitgest.	4				

Denem, dito 5 pct. 100¼; Mexic., te Londen 3 pct 23⅜, 5/16; Dito Binn. 23 3/16; Gren., te Lond. p. s. 100 2 pct. 20¼; Dito Onbepaald 8⅛, ¼.

Over het geheel was onze fondsenmarkt heden zeer geanimeerd, hebbende men zoowel voor Holl. als vreemde effecten met eene aanzienlijke hooger prijzen kunnen bedingen.

FRANKFORT, Vrijdag 2 Dec. 5 pct. Metall. 79 Bankact. 1342; Loten H. 250 [illegible] pct. Spanje 21 3 pct. dito 40¾; Wissel op Weenen 102.

Weinig variatie; geld abondant; disconto 4 pct.

LONDEN, Maandag 5 December. Consols op t. 95¾; Mexico N. 3 pct. 25; Peru 4½ pct. 71½; Gren. Uitg. 3; Portug 4 pct. 41½; Spanje 1 pct. 22; Buitenl. 3 pct. 46; Rusland 4½ pct. 98¼; dito 5 pct. 111¾; Sardinie 5 pct. 89.

PARIJS, Maandag 5 December. Fr. 4½ pct. op t. 100.50 dito 3 pct. op t. 74.80; Spanje binn. 3 pct. 42½; dito pct. 21⅞; België 4½ pct. 95¾; N. Metall. 5 pct. 92.

WEENEN, Maandag 5 December. N. Metal. 93⅛; dito lett B 111; Bankactien 1334; Lomb. 5 pct. 99¾; Wissel Lond 11.19; Parijs 136¼; Zilver 15¼.

Vaste beurs.

MADRID, Vrijdag 2 December. Spanje binn. 3 pct 42¾; dito nieuwe 1 pct. 22⅛; Certificaten 3¼.

Bij JOH. NOMAN EN ZOON te 's Graavenhage.